

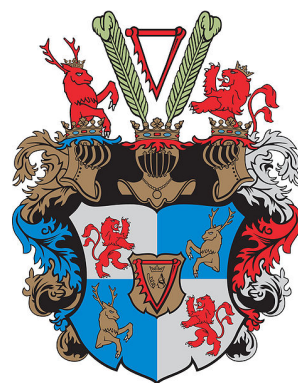
1 Poega lapsepõlves Styxi jõkke kastes hoidis ema Achilleust just kannast, mistõttu ei mõjunud kannale jõe surematuks tegev vägi. **Kes tabas Achilleust Trooja väravate juures noolega kanda**, ainsasse õrna kohta ning surmas ta?

2 Mõõgavendade ja Liivi ordu tuntud kaotused on Saule lahing (1236, hukkusid ordumeister Folkvin ja 48 rüütelvenda) ning Peipsi Jäälahing (1242). Vähem on teada aga 1270. aasta jäälahing, mis toimus Saaremaa ja mandri vahel Suures väinas, langesid ordumeister Otto von Lauterberg ja 52 rüütelvenda. **Kes olid ordu vastaseks selles lahingus?**

3 Kes on see valitseja - pildil ja monumendil riigi pealinnas? Oma kümneaastase valitsemisaja jooksul veetis ta koduriigis vaid 6 kuud. Kuninganna Berengaria, kellega abielu sõlmiti Küprosel, ei jõudnudki kunagi oma uue kodumaa pinnale. Valitseja on maetud Fontevrault' kloostriisse, oma isa, ema ja vennanaise kõrvale, tema süda aga on paigutatud hauamonumenti Roueni katedraalis.

Nimetage hertsogiriik. Riik oli tegus 1561-1795, vahepeal siiski natukeseks ajaks jagatud kahe vennast hertsogi vahel. Abiks olgu vaade hertsogi suveresidentsi saali ja hertsogiriigi vapp XVIII sajandi lõpust.

5 **Küsime ühte pühakut**, märtrit, kes rohkem kui 1700 aastat tagasi sai kreekakeelse nime oma sünni nädalapäeva lisanime järgi. Sama nime kannab ka mõni teine pühak, sellest on tuletatud eesnimedid ja perekonnanimesid. Eestis on sellenimeline kirik ja kogudus. Üks sellise perekonnanime kandja on sportlane, kelle mõnevõrra tugevama tulemuse puhul teatud tiitlivõistlusel oleks Neinar Seli Londoni oksjonilt tagasi toonud mitte kuld-, vaid pronksmedali.

6 Aleksander Ostrovskil on näidend, Eestiski korduvalt lavastatud komöödia „Доходное место“ („Tulus amet“, 1857)“, kus üks tegelastest, kolleegiumi assessori lesk Felisata Gerassimovna Kukuškina väidab, et „maailma lõpp saabub siis, kui Venemaal lõpetatakse ***“. **Millele tuleb Venemaal lõpp teha, et saabuks maailma lõpp?**

7 Selle mehe õige nimi oli Roibeard Gearoid O Seachnasaigh, kuid teda tunti kui Bobby Sands. **Millega sai ta 1981. aastal tuntuks**, et näiteks Teheranis otsustati Churchilli nimeline tänav tema nime järgi ümber nimetada?

8 Küsitava isa sündis Rägavere vallas, ema kandis enne abiellumist Savi perekonnanime. Ta ise oli 1947-1948 Tapa veduridepoo tehnik, seejärel Eesti Raudtee veojaoskonna elektritehnik ja Tapa-Narva liini elektriseadmete lõigu ülem. **Kellest jutt?**

9 Nüüdseks euro-maa Läti ei läinud erinevalt Eestist 1992.a kohe üle oma rahale, vaid võttis rubla kõrval sarnaselt Leedule ajutiselt kasutusele paralleelse rahaühiku *rublis* (Leedus *talonas*). Oma rahadele läks Läti üle 1993. aastal. Litt seoti USA dollariga, kroon teatavasti saksa margaga, aga **millega seoti lattu**? Seos jäi püsima kuni 2005. aastani, kui lattu seoti nn. valuutakomitee süsteemiga (lubatud kõikumine eurost kuni 1%).

10 See maius teeb „lapsed rõõmsaks, isad, emad lõbusaks“. Firma asutas 1920. aastal Hans Riegel, peakorter asub Bonnis ja firmamärgiks on neil karu, kes siin pildil on kujutatud sportlasena. **Mis firmast on jutt?**

11

Küsime taimeperekonda, mis hõlmab 44 liiki Kesk-Aasias, Lähis-Idas, Vahemere maades ning Etioopias kasvavaid ühe- ja mitmeaastasi kuivalembesi karvaseid rohttaimi ning poolpöösaid. Perekonna tähtsaim liik harilik ... ehk nuut on vana kultuurtaim, kasvatatud u aastast 6500 eKr. Neid süüakse värskelt, konserveeritult, kuivatatult ja küpsetatult, neid kasutatakse paljude toitude koostises (näiteks Põhja-Aafrikas populaarne dipikaste hummus), kohvi aseainena ja loomasöödana. Maailma suurim kasvataja on India. **Mis taimeperekond?**

12

Küsitav imetajate sugukond (*Physeteridae*) hõlmab kaht perekonda ja kolme liiki. Neid leidub nii põhja- kui lõunapoolkeral. Emased elavad isaste ümber koonduvate haaremitena soojadel aladel, isased aga võtavad toiduotsinguil ühesooliste karjadena ette kas põhja- või lõunaparasvöötmesse ulatuvaid pendelrändeid. Tegemist on suurima ajuga (kuni 9 kg) imetajaga, kes on tänapäeval peaaegu kogu maailmas kaitse all. **Kes?** Seltsi või alamseltsi nimetamise eest punkte ei saa.

13

Selle sarikaliste sugukonda kuuluva taime lehtede mahl on heaks leevenduseks sääsetorgetele, noored lehed sobivad hästi supi keetmiseks või toorsalatisse. Eestis kasvab samanimelisest perekonnast vaid 1 liik, kuid see-eest laialdaselt, selle ladinakeelne nimi kõlab tõlgituna *kitsejalg podagra jaoks* (*Aegopodium podagraria*). Vanasti raviti selle taime abiga nii podagrat kui reumat. **Mis taim?**

14

See lind on oma seltsi ja sugukonna ainus perekond, hõlmab viis liiki, neist Eestis võib kohata nelja, pesitsemas ainult ühte. Isaste ja emaste sulestik on ühesugune. Nad on väga head ujumised ja sukeldujad, aga kuna nende jalad asetsevad keha tagaosas, liiguvad nad kuival maal kohmakalt. **Mis lind?**

15

Küsime lille. Praegu tuntakse üle 70 000 selle sordi, igal aastal lisandub kuni 1000 uut. Erinevate sortide kõrgus varieerub madalatest kuni 1,5 m taimedeni. Õite värvigamma ulatub aga valgetest kuni pea mustjateni. Samuti on nii ühe- kui ka mitmevärvilisi sorte, ühe- ja mitmekordsete õielehtedega. Taim on Ida-Aasia köögis olnud ammustest aegadest toiduks. Lihakaid juuri puhastatakse ja valmistatakse nagu kartuleid. Noori kasve süüakse toorelt või keedetakse-hautatakse nagu sparglit. Lehti lisatakse salatitesse või suppidesse. Õisi kuivatatakse supilisandiks. Värskeid õisi võib süüa toorelt või lisada salatile. Õienuppe kas keedetakse või praetakse õlis. Ka peenestatud seemneid võib supile lisada. Küsitav on olnud ka oluline ravimtaim. Praegugi müüdiv *hemerocallin* on valmistatud selle juurtest. **Mis taim?**

16 Eesti koolide riigieksamitulemuste pingerida juhtis 2013.a Tallinna Reaalkool. Esikümne piirimaile on paar viimast aastat jõudnud üks Eesti edukaimaid erakoole – venekeelne eragümnaasium Tallinnas, mis kannab ühe muistse maakonna nime. **Millise?**

17 Pildil on 26,4 m pikkune Järuska sild – ainus katusega sild Eestis. Ta ühendab kahel pool jõge asuvat Lemmaku küla ja sild avati 28.juunil 2013. 52 km pikkune jõgi suubub Peipssse samanimelises külas. **Üle millise jõe** saab sõita või astuda seda silda kasutades?

18 **Millise Eesti mõisa peahoone?** Aastast 1923 tegutseb selles hooldekodu. Nimi on sage küsimus ristsõnades.

19 Selle linna nimeks kavandati *Sydmeladperbrisho*, kuid õnneks sai sellise, mis kohalikus keeles kõlas kui „kohtumispaik“. **Mis linn?**

20 Nüüdisaegsete olümpiamängude tuli süüdatakse iidse Olümpias. Et traditsioone järgida, tuli ühtede mängude tule süütamiseks Olümpia kõigepealt vallutada. **Milliste olümpiamängude eel nii juhtus?**

- 21 Pildil on Delia Smith, keda briti ajaleht The Daily Telegraph peab teatud liiki raamatute „kuningannaks“. Mis žanris ta oma raamatuid kirjutab?

- 22 Rein Kilk oli oma noorusajal ka tubli spordimees. Oma sõpradele on ta mitmeid kordi öelnud, et tema nimi on juba eluajal graniiti raiutud. Seda peetakse heaks naljaks, ent paraku on see tõsi. Mille eest tema nimi 1981. aastal graniiti raiuti?

- 23 Mis on see paljude jaoks igapäevane asi, mida morsekoodis tähistab ... _ _ ...?

- 24 Meie tuntud kirjanik Ellen sündis 1928. aastal ja kandis kuni abiellumiseni Heldur Niiduga perekonnanime Hiob. 1958. aastal abiellus ta uuesti, nüüd Jaan Krossiga. Millega on aga tuntust kogunud s.t. millega tegeleb 1944. aastal Saaremaal sündinud Ellen Niit?

Kes on pildil ja laulab?

- 26 Küsitav oli majandusteadlane, riigitegelane ja filosoof. Oma peateoses (eesti k. „Hõive, intressi ja raha üldteooria“) ühendas ta kogutoodangu, säästmise, investeeringud ja tarbimise terviklikuks raha kaudu seotud suletud süsteemiks. Juhtivaks teguriks majanduse suunamisel pidas ta kogunõudlust. Teda peetakse tänapäevase makroökonoomika rajajaks, tema ideed panid majandusteoorias aluse tema nimest tuletatud suunale, mida 1940.-70. aastatel järgisid paljud riigid. **Kes?**

Pildil on põhiliselt 14. sajandil tegutsenud kunstniku joonis *Maagide kummardamine*, kus võib näha ka Halley komeeti. Teisel pildil on 1985 üles lastud planeetidevaheline automaatjaam, mis sai omale nime just sellelt kunstnikult. **Mis nimi sobib mõlema pildi puhul?**

- 28 Mida tallavad need kaks ametnikku?

- 30 1895. aastal toimunud autode võistlus marsruudil Pariis–Bordeaux–Pariis on üks kandidaate maailma esimese autoralli (mootoriralli) nimele. Sõideti 1178 km, 22 alustanust lõpetas üheksa. 48 tunni ja 48 minutiga oli esimene auto tagasi. Émile Levassor edestas oma Panhard-Levassoril järgmist ligi 6 tunniga. Ometigi tunnistati ametlikult võitjaks alles 11 tundi hiljem kolmandana lõpetanu. Esimesed diskvalifitseeriti ühe auto tehnilise nõude rikkumise pärast. **Milline oli see nõue?** Rikkumine on ka pildil selgelt näha, s.t. on näha, et autol on midagi puudu või liiga vähe.

- 29 Küsitav amet on väga vana. Selle ala asjatundjana on mainitud 3000 aastat enne Kristust Mesopotaamias elanud Urukaleidinnat. Tegevusest on märkmeid ka vanast Hiinast, Babülooniast ja Egiptusest. India veedades esinevat Shalihotrat on nimetatud selle teaduse loojaks. Ala arengusse on panustanud ka Hippokrates ja Aristoteles, nüüdiasegse *** isaks peetakse aga Bütsantsis elanud Apsyrtoost. Esimene vastav kool asutati 1761.a Prantsusmaal Lyonis. 1802 loodi vastav professor ka Tartu Ülikooli, eraldi kool asutati 1848 ja muudeti 1873 instituudiks. Siis õpetas seal 7 professorit ja 3 dotsenti. 1918 evakueeriti instituut Saratovi. **Mis alaga on tegemist?**

- 31** 1930. aasta jalgpalli MMi eel valikmänge ei peetud, kuna kõik registreerunud võistkonnad said finaaltourniirile. Ajaloo esimene valikmäng toimus 11. juunil 1933, kodus mänginud hiljem finaaltourniiril veerandfinaali jõudnu alistas vastase tulemusega 6:2. **Mis riigid kohtusid?**
- 32** **Mis võistkond** tuli esimeseks Eesti meistriks naiste võrkpallis? Täna on see võistkonnanimi ja hoopiski jalgpall lahutamatud mõisted. Vastuseks palume täisnime (koos linnaga).
- 33** Grenoble'i taliOM-l võidab Toini Gustafsson naiste suusatamises Rootsile kaks kulda (ja 3x5 km teatenaiskond hõbeda). Kuni Charlotte Kalla kullavõiduni Vancouveris 2010 olid vahepealsed aastad üsna nutused, tavasuusatamises (st sprinti arvestamata) sai Rootsi teatenaiskond MM-lt 3 pronksi ning individuaalselt täiskomplekti medaleid (1987 kuld, 1991 hõbe, 1995 pronks). **Kes olid need individuaalsed medalivõitjad, kaks naist?**
- 34** NBA kõige väärtuslikuma mängija (MVP - National Basketball Association Most Valuable Player) auhinda antakse välja alates hooajast 1955-56. Vaid neljal korral ei ole väärtuslikumaks tunnistatu olnud USA kodanik. Kaks tiitlit on kanadalasel Steve Nash'il. **Kes on ülejäänud kaks meest, MVP-d 1993-94 ja 2006-07?**
- 35** **Kes on see** 2012. aasta sporditäht – noorte maailmameister ja olümpiavõitja? Kui nimi ei meenu, saab punkti spordiala (täpse!) eest.

36 Oli aasta 1936 ja kuupäevaks 20.detsember. Draamastudio Teater mängis Saksa Teatri laval kahte etendust – Taavet Poska „Möldri mälestusi“ ja Oskar Lutsu „Nukitsameest“. Seda kuupäeva võib lugeda Eesti kutselise ... alguseks. **Milline sõna tuleks kirjutada punktiirile?**

Esimene seebiooper, „A Woman to Remember“, jõudis teleekraanile aastal 1947. Kunagises NSV Liidus tuli Kesktelevisiooni ekraanidele seebiooper esmakordselt 16.10.1988. Näidati 15 seeria pikkust varianti (à 1 tund, originaalis 100 episoodi); 1990 tuli see vaatajate tungival palvel kordamisele. Loomulikult nägi seda ka Eestimaa. Pildil on peategelast kehastanud näitleja. **Kas mäletate seriaali nime?**

38 Hollywoodi nimest on inspireeritud India Bollywood, nüüdseks ka piisavalt küsitud Nigeeria Nollywood ja ehk veelgi mõned filmitööstused. **Millises riigis toodetakse aga filme Riverwoodis?** Ka eestlased on sellega seotud olnud.

39 Igihaljas telefilmis „Mehed ei nuta“ kõlab Kalju Karaski esituses kaks tuntud ooperiaariat - Rodolfo ja Cavaradossi omad. Mõlemad on sama helilooja loodud, kuid pärinevad erinevatest ooperitest. Sama helilooja kolmandast ooperist pärit aaria sai hiljuti Eestis väga populaarseks. **Kes on helilooja?**

Soome rahvuseepose "Kalevala" loomislugu sisaldab mitmeid loomisviise ja müütilisi olendeid. Nii on sinna kaasatud algmeri ja ilmapuu, kosmiline muna ja lind, kes merest maad otsib. Küsime, **kelle või mille abil** rasestub neitsilik õhuvaim Ilmatar? Ta tõi ilmale Väinämöise.

41 ANK'64 oli aastatel 1964–1969 Tallinnas tegutsenud kunstirühmitus, mille moodustasid Eesti Riikliku Kunstiinstituudi (ERKI) taustaga noored kunstnikud. Nende loomingu üle vaieldi ja sellest räägiti toona palju, selles oli uut nägu ja mässulisust, idealismi ja otsinguid. 2013. aasta lõpul oli Tallinna Kunstihoones taas nende näitus. **Kes on plakatil ülal ja kes all keskel (prillidega)?**

42 Kimäär oli Lüükiast pärit tuldsülgav lõvisarnane koletis. Teda on kujutatud alates VII sajandist eKr Kreeka vaasimaalidel, pronkspeekreil ning müntidel, hiljem ka etruskide seinamaalidel ja skulptuuris. Keskajal kujutati saatanlikke jõude kehastavate kimääradena mitmesuguseid fantastilisi hübriidseid olendeid. Algsel kimääril olid aga lisaks lõvi peale veel kahe looma pead. Üht neist muide nimetataksegi kreeka keeles *Chímaira*. **Nimetage need loomad.**

Paljud kunstnikud on kujutanud Pariisi Montmartre'i künkalt. Nii ka see noormees. **Kes?**

44 „Siin on kujundid, siin on värvid, siin on kõik universumi osad viidud kujundlikult kokku ühte punkti“ – millist imelist punkti pidas Leonardo da Vinci silmas, kui ta nii ütles?

45 Kuulete kaht lugu, kumbagi 2 minutit. Esimese puhul kirjutage vastuseks **helilooja**, teisel aga **ansambel**.

46 Ta kirjutas ja tõlkis laulusõnu, mis on kujunenud rahvalikeks lauludeks: Gabrieli "Õllepruulija", Vintersi "Viljandi paadimees", "Mulgimaale", A. Marcsi "Postipoiss" ja Taube "Calle Schewen". Andeka inimesena ei piirdu tema osa eesti kultuuriloos ainult sellega. Tema tütar oli arhitekt ja laskesportlane Aino Asszonyi, tütretütar Aile Asszonyi on laulja (sopran); õepoeg Robert Ots on kontrabassimängija. **Kes on see mees?**

47 Pildil vasakul on Marie Mendelsohn, sündinud 1907 (või 1910?) Permis. Oma päritolu ja nime varjas ta pika elu lõpuni (1999), pildil seisab ta oma abikaasa kõrval, kelle jaoks ta oli vaesunud aadlineiu Vera Makinskaja. Maailmakuulus abikaasa viis neiu Viini, Pariisi ja New Yorgi kõrgseltskonda. **Kes on Vera Makinskaja abikaasa?** Pilt on tehtud päev pärast mehe 50. sünnipäeva. Ühe oma tuntumatest teostest pühendas ta just Verale.

48 Iga aasta 2. veebruaril jagatakse Friedebert Tuglase novelliauhindu. Auhinna 43-aastase ajaloo jooksul on 16 kirjanikku pälvinud selle kahel, Mehis Heinsaar, Madis Kõiv, Rein Saluri ja Toomas Vint kolmel ning kaks autorit neljal korral. **Kes on need kaks?**

49 Nõukogude ajal ilmusid kaks toredat raamatut, kus tegelastena esinesid jahimees Tropp, meistrimehed Plint ja Prunt, astronoom Klaaskildu, Ehku ja Tehku, seal olid tehnikaleiutised nagu mõminograaf, raadiolaar, reaktiivtorukopter, ilmusid ajalehed nimedega „Presstoni lora“, „Paksude ajaleht“ ja „Voodis Lugejate Ajaleht“. **Millist nime kandis raamatu peakangelane?**

50 Küsitav kirjutas algselt Kalle Kilokalori nime all. On kuulunud rühmitusse Õigem Valem. Töötanud Sirbi esseistika- ja kirjandustoimetajana. Avaldanud luuletusi, jutte, esseid, arvustusi ja romaane (näiteks Vilde auhinna saanud „Tema“). Ta on koostanud Soome uuema luule kogumiku ning Soomes välja antud Eesti luule valimiku, tõlkinud soome keelest Sofi Oksaneneni romaanid „Puhastus“ ja „Kui tuvid kadusid“. **Kes?**

Vastused

1	Paris
2	leedulased
3	Richard I Lõvisüda
4	Kuramaa
5	Püha Paraskeva
6	alkkäemaksu andmine
7	suri vanglas näljastreigi ajal
8	Karl Vaino
9	SDR (valuutakorv)
10	Haribo
11	kikerhernes
12	kašelotlased
13	harilik naat
14	kaur
15	päevaliilia
16	Sakala
17	Rannapungerja jõgi
18	Aa
19	Canberra
20	London 1948
21	kokaraamatud
22	Viljandi järvejooks
23	SMS
24	keeleteadlane (murdeuuriija)
25	Suzanne Vega
26	John Maynard Keynes
27	Giotto
28	välitelefoni generaator
29	veterinaaria
30	autos pidi olema 4 istet
31	Rootsi – Eesti
32	Tallinna Flora
33	Marie-Helene Westin (Östlund), Antonina Ordina
34	Hakeem Olajuwon, Dirk Nowitzki
35	Derek Walcott, odavise
36	nukuteater
37	Orjatar Isaura
38	Keenia
39	Giacomo Puccini
40	merevaht
41	Jüri Arrak, Tõnis Vint
42	kits, madu
43	Vincent van Gogh
44	(inimese) silmatera
45	Johannes Brahms, Toomapojad
46	Johannes (John) Pori
47	Imre (Emmerich) Kalman
48	Jaan Kross, Mats Traat
49	Totu
50	Jan Kaus

Küsimused: Jaanus Moppel, Koit Nook, Aare Olander, Margus Pillau, Tenno Sivadi, Tõnu Talve

